De staat van goede van Joannes De Dobbele (1650)

In de hier al eerder vermelde reeksen met Gentse staten van goed, konden we deze van Joannes De Dobbele –in de teksten steeds aangeduid met de voornaam *Jan*- inkijken. Deze dateert van 21 augustus 1650, waaruit dus af te leiden valt dat hij kort voordien zelf overleden is. Al direct opvallend is de familienaam die steeds als De Dobbele genoteerd wordt. De minderjarige wezen op dat moment zijn Balduinus (*Bauduynken*), Maria, Joanna en Isabella De Dobbele, 'onderjarighe' kinderen van Joannes en van Anna Vanden Plassche. Joannes wordt aangeduid met Sr.(=*Sieur*, heer), zijn vrouw met Joe (=*Joncvrauwe*).

De broer van Joannes De Dobbele is Petrus (*Pieter*) en deze wordt **deelvoogd** van de wezen en zal dus starten met het opstellen van de boedelinventaris of staat van goed met alle bezittingen en schulden die er na het overlijden van zijn broer aanwezig waren. Er is verder sprake van twee ooms langs moeders kant die als '**vrienden en magen'** (=nauwe verwanten) van de 4 wezen worden genoemd en advies geven aan de deelvoogd voor het opstellen van de staat van goed. Zij zijn ook allen aanwezig wanneer te Gent de akte wordt voorgelezen door de schepenen. Er volgt dan een lange opsomming van alle bezittingen die we hier wat meer in detail bekijken. We maken van de gelegenheid hier gebruik om een paar begrippen wat te verduidelijken, er rekening mee houdend dat sommige meer typisch waren voor de stad Gent zelf. Op andere plaatsen konden er licht afwijkende gebruiken ('**costuymen**') zijn.

Gronden van eerfven *ghecommen van de sijde van de weesen vader belast met dhauderigghe bijlevijnghe naer costuymen*

Vooreerst waren er gronden die toebehoorden aan Catharina Van Themsche, de moeder van Joannes De Dobbele, en die na haar dood geërfd werden door Joannes en zijn broer Petrus (elk de helft). Het betrof hier 7 stukken land in Eeklo, met een totale oppervlakte van 15 gemeten 237 roeden. Twee stukken hiervan waren verpacht. Als men deze oppervlaktematen van toen omzet dan betreft dit bijna 7 hectare land!

Verder waren er een behuisde hofstede en 4 stukken land –samen 5 gemeten 250 roeden, alle verpacht- gelegen 'binnen ste Amants gheseyt Oostacker'-. Deze eigendommen waren voor de helft in het bezit van Joannes, de andere helft was van zijn broer.

Binnen Lembeke waren er verder 2 percelen land 'de hoepelkens' en nog een ander stuk land – samen 4 gemeten 25 roeden, alle verpacht- die voor een kwart eigendom waren van Joannes De Dobbele. Zijn broer Petrus had eveneens een kwart, en hun oom Tobias Van Themsche (=broer van Catharina) had de helft. We moeten hier dus afleiden dat deze stukken land ooit door Catharina en Tobias Van Themsche als broer en zus geërfd werden, en dat dus de 2 broers Joannes en Petrus De Dobbele elk dan de helft van hun moeders deel kregen, dus elk een kwart van de totale oppervlakte.

Tenslotte waren er nog behuisde hofsteden te Zwijnaarde en te Moortsele. Beide waren verpacht. Bij de eerste is er sprake van 'een deelken daerinne compterende Jan De Smedt fs Guille vuyt hoofde van sijne moeder'. Dit was de stiefzoon van Maria De Dobbele, de zuster van Joannes en Petrus, die de tweede echtgenote was van Guillelmus De Smedt. De tweede hofstede noemde men 'het vosken'. Deze twee hofstedes waren eigendom van Maria De Dobbele en haar man , en na haar overlijden erfden haar 2 broers elk een kwart hiervan, de andere helft ging naar de erfgenamen van Guillelmus De Smedt. Waarom hier haar 2 broers als erfgenamen genoemd wordt, moet dus te maken hebben met het feit dat zijzelf geen kinderen had. Uit de staat van goed te Gent opgemaakt op 18 september 1640 blijkt duidelijk dat haar man Guillelmus De Smedt, een eerste maal gehuwd

was en daar 2 kinderen uit had (zie stamboomfragment). Daar deze hofsteden te Zwijnaarde en te Moortsele blijkbaar tijdens het tweede huwelijk aangekocht werden, ging dus na het overlijden van Guillelmus De Smedt, de helft naar hem en dus naar zijn kinderen, de andere helft naar zijn vrouw. Wanneer Maria De Dobbele dan sterft, gaat haar helft naar haar 2 broers. Zij moet zelf in elk geval overleden zijn vooraleer haar eigen moeder Catharina Van Themsche sterft, want zij wordt er niet meer vermeld als erfgename.

Alle door Joannes hier vermelde geërfde bezittingen kwamen toe aan zijn wezen, en waren dus 100% zijn eigendom. Verder zullen we zien dat er ook eigendommen waren die ze samen hadden aangekocht, en dan werd de situatie anders. Zijn weduwe had nu dus als 'hauderigghe' die moest instaan voor het verdere onderhoud van de kinderen, enkel het recht op de helft van de inkomsten van wat de wezen erfden (=***bijlevijnghe naer costuymen*****=**vruchtgebruik). De wezen zouden pas bij het bereiken van de leeftijd van 25 jaar of als ze vroeger huwden, zelf over hun erfdeel kunnen beschikken.

Op te merken valt nog de verspreiding van deze bezittingen: in Eeklo en het nabijgelegen Lembeke, in Oostakker dat ten noorden aan Gent grensde, in Zwijnaarde en Moortsele die beide ten zuiden van Gent lagen.

Gronden van eerfven bijder wesen vader metten hauderigghe binnen huwelijck vercreghen ende ***gheconquesteer****t belast der weesen heelft mette bijlevijnghe van heurlieden moedere naer costuyme*

Het betrof hier een stuk land -5 gemeten, verpacht- dat 'den roosen meersch' genoemd werd en gelegen was 'buyten de muyde poorte deser stede'. Dit stuk grond was in 1647 aangekocht en was '**vrij eyghen goet'**.[1] Verder was er een 'huus, stede ende erfve gheleghen te voorhoofde inde haudbriel', dat in 1641 was aangekocht door het echtpaar Joannes De Dobbele-Anna Vanden Plassche, vermoedelijk was dit hun woonhuis.

Vermits deze bezittingen tijdens het huwelijk werden verworven, ging de helft dus hiervan na het overlijden van Joannes De Dobbele naar zijn weduwe. De andere helft was het erfdeel voor de 4 wezen waarop dus de weduwe weer het 'recht van bijlevijnghe' had.

Vermelden we hier nog dat Joannes De Dobbele te Gent (Sint-Baafsparochie) op 15.1.1634 gehuwd was met Anna Vanden Plassche, dochter van Balduinus en Margaretha Waghe. De getuigen bij het huwelijk waren Petrus De Dobbele en Joannes Van Gheldere. De geboorte van hun 4 kinderen vinden we niet in Gent, zodat we ervan uitgaan dat het gezin een tijd elders heeft gewoond. Ze zouden dus pas in 1641 na de aankoop van het woonhuis op de Houtbriel, te Gent komen wonen zijn.

Geërfde gronden van de moeder Anna Vanden Plassche

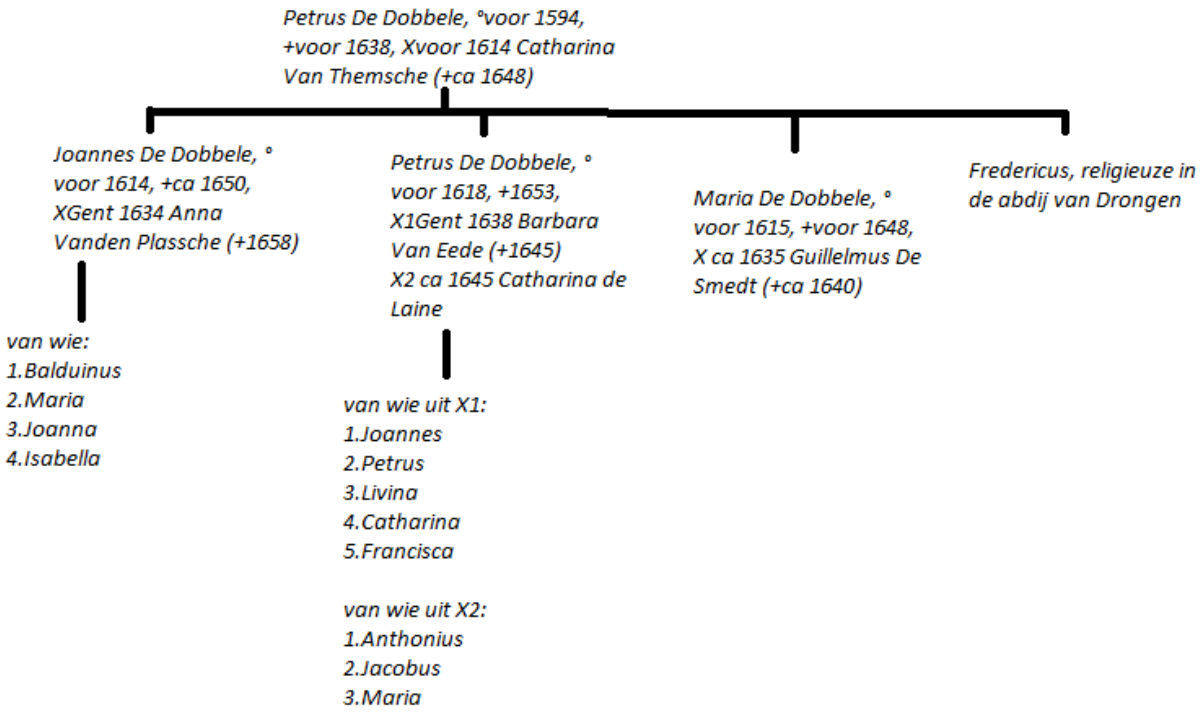
Hier is er sprake van het kwart van een 'huus stede ende eerfve mette achterhuuse up de hoochpoorte ghenaempt Betlehem'. Dit behoorde oorspronkelijk aan Anna's moeder, Margaretha Waghe, en ze erfde dus een kwart bij diens overlijden. Dit erfdeel werd nadien verkocht aan haar broer voor 300 ponden groten. Er werd afgesproken dat Adrianus Vanden Plassche gedurende 20 jaar een jaarlijks bedrag van 15 ponden groten zou terugbetalen.

[1] Waarschijnlijk waren ze als poorter vrijgesteld van bepaalde verplichtingen zoals het betalen van een cijnsrente voor een eigendom.

Deze staat van goed gaat duidelijk over een vrij begoede Gentse familie met heel wat gronden en huizen die binnen de familie geërfd waren. Blijkbaar had het echtpaar De Dobbele-Vanden Plassche ook een huwelijkscontract, dat nadien vervangen werd door een tweede contract. Er was enige discussie rond de eigendomsrechten 'sij sustineert recompense te moeten ghenieten vuyt crachte van de voorseyde eerste contracte', maar blijkbaar was dit niet meer besproken geweest in het tweede contract zodat 'het eerste daermede soude wesen gedoot'.

<u>Over de familienaam De Dobbele</u>

Tot nog hebben we het in De Dobbel-Beker enkel over familienamen gehad die varianten waren op Dobbelaere en Dobbeleer. Over een schrijfwijze De Dobbele kan gediscussieerd worden. Feit is dat de families die hierboven vermeld werden, steevast met de familienaam De Dobbele werden aangeduid. Het valt dus te betwijfelen of het hier enkel om een schrijffout ging bij het noteren door de griffiers van toen. In Het Eekloos Landboek (1638) wordt Petrus De Dobbele, vader van Joannes en Petrus, aangeduid als *Pieter de Double*. Er is verder ook sprake van een *Cateryne de Double, van Jan Doedele.* Ook in andere bronnen komt men nog dergelijke namen tegen: in de doopregisters van Eeklo is er op 25.3.1615 een 'Maria Doudle fa Pauwels' geregistreerd. Vermoedelijk zijn dit alle varianten die terugwijzen op dezelfde familie De Dobbele, een naam die zeker voor 1600 al moet bestaan hebben. We hebben op dit moment geen verdere aanknopingspunten om te besluiten of dit echt een aparte familie betrof. In elk geval werden varianten op familienamen Dobbelaere en Dobbeleer nooit als Dobbele of een variant hierop aangetroffen.

Overzichtsschema stamboomfragment De Dobbele.

***Besette renten** ghecommen vande zijde vander weesen vader belast met shauderigghe bijlevijnghe naer costuyme*

Het hoeft niet te verwonderen dat er bij deze begoede Gentse familie ook heel wat geld geleend werd. Vooreerst waren er 3 leningen die de vader voor de helft geërfd had bij het overlijden van zijn

moeder Catharina Van Themsche, weduwe van Petrus (*Pieter*) De Dobbele. De anderen helft was voor zijn broer Petrus. Zoals gebruikelijk werden in detail vermeld: het jaarlijks te betalen bedrag, de looptijd van de lening, aan wie er geld geleend werd en door wie, en op welke bezittingen de 'rente beset' was, met andere woorden het ging hier om leningen met een eigendom van de ontlener als borg in geval er problemen zouden ontstaan. Zo staat er bijvoorbeeld een bezette rente van 3 ponden groten per jaar '**den penninck 16e'** (=een looptijd van 16 jaar), op 24 januari van elk jaar te betalen. Deze lening was door Balduinus Baete verleend aan een zekere Franciscus Vande Slijcke, met zijn huis als borg. In 1647 was de lening 'bij **transporte**' overgemaakt aan Catharina Van Themsche, zij had dus de lening overgekocht. Het was dus wel nodig dat al die dingen zorgvuldig genoteerd werden, gezien de soms complexe historiek ervan. Er waren verder nog een 5-tal leningen die door de vader voor de helft waren geërfd van zijn zuster Maria De Dobbele. Blijkbaar werd er ook geld geleend aan de stad Gent zelf.

In totaal ging het hier over een totaal jaarlijks te innen bedrag van meer dan 25 ponden groten waarvan dus de helft naar Joannes De Dobbele ging, de andere helft naar zijn broer Petrus. Na de dood van Joannes erfden zijn 4 wezen hun vaders helft, hun moeder kreeg dan hierop weer het 'recht van bijlevijnghe'.

Besette renten bij der weesen vadere metter hauderigghe binnen huwelijck vercreghen ende gheconquesteert belast der weesen heelft met shauderighens bijlevijnghe naer costuyme

Onder deze rubriek werden een 10-tal openstaande leningen geregistreerd die door het echtpaar De Dobbele-Vanden Plassche tijdens hun huwelijk werden gegeven aan derden. Na het overlijden van vader Joannes, bleef de helft hiervan bij zijn weduwe terwijl de wezen de andere helft erfden, weerom belast met het '**recht van bijlevijnghe'**. Zo was er in 1640 een lening verleend aan 'den Berch van Bermherticheyt'deser stede'(=een 17e eeuwse Gentse liefdadigheidsinstelling) en in 1645 aan de 'damannen van Vlaenderen'[2]. Ook de eerder vermelde 15 ponden groten die Adrianus Vanden Plassche jaarlijks diende terug te betalen voor de aankoop van het vierde deel van zijn ouderlijk huis in 1641, werd onder deze rubriek vermeld. In totaal voor de 10 leningen samen ging het hier over een nog te ontvangen bedrag van meer dan 67 ponden groten/jaar.

Ombesette renten

Bij 'ombesette' of **onbezette renten** werd er soms vermeld 'inhoudende belofte van lossinghe ofte besedt'. Men gaf hier als borg dus niet altijd een eigendom, maar wel de belofte dat het geld zeker zou terugbetaald worden.

Er is hier sprake van een jaarlijks nog te ontvangen bedrag van 30 schellingen groten 'den penninck 16' die vader Joannes De Dobbele geërfd had van zijn moeder. Ook hier komt weer de eerdere discussie boven van de 2 huwelijkscontracten.

Er was verder nog een lening die door het echtpaar De Dobbele-Vanden Plassche tijdens hun huwelijk in 1638 was toegestaan aan Adrianus Florent.

Ten slotte was er nog een kleinere lening van 20 schellingen/jaar en de verkoop van delen van huizen door Joannes De Dobbele aan Egidius De Nayere en Joannes De Smedt, stiefschoonzoon en stiefzoon van zijn overleden zuster Maria De Dobbele. Deze delen van huizen had hij zelf geërfd van zijn zuster bij haar overlijden, en zoals dit toen vaker gebeurde, nadien doorverkocht aan andere

[2] Damannen=de amannen, een amman was een lokale ambtenaar.

erfgenamen. Specifiek ging het hier over ‘een nieuw huus ende herberghe mette schuere stallijngen … ghenaempt het haesken’ en een ‘huus stede ende eerfve weesende een brauwerij staende ten voorhoofde up den Brabantdam over schelde van oudsher ghenaempt den hoepele’. Dit valt blijkbaar weer onder de regeling van het tweede huwelijkscontract.

Gent waar Schelde en Leie samenstromen, thans zijn er nog tal van historische monumenten te bewonderen. Rond 1650 was de stad de leefomgeving van de familie De Dobbele. (afbeeldingen google)

<u>Wat valt verder nog te onthouden uit de staat van goed van Joannes De Dobbele?</u>

Meestal worden in dergelijke boedelinventarissen de ‘**baten en de commeren’** vermeld, zeg maar de bezittingen en de schulden die er overbleven bij het overlijden van een van de ouders. In deze staat van goed werden nauwelijks schulden vermeld, er bleef uiteindelijk iets meer dan 321 ponden groten over als erfdeel voor de 4 wezen. Ook eindigde de taak van deelvoogd van oom Petrus De Dobbele na het opmaken van de boedelinventaris en werd weduwe Anna Vanden Plassche, de moeder van de 4 wezen, aangesteld als **staande voogd**. Zij had dus wel een aanzienlijk bedrag uit het ‘recht op bijlevijnghe’ doch diende eveneens de wezen verder te onderhouden van ‘aete dranck cleeeden lijnen ende wullen’, ze te verzorgen als ze ziek waren, ze naar ‘schoole te doen gaen deucht ende eeren te leren’ en verder haar huis te onderhouden ‘van reparatie water ende winde weeren’. Tot slot worden nog de eerder vermelde ‘vrienden en magen’ vernoemd (de 2 ooms van de wezen langs moeders kant) en geven de oppervoogden, dit zijn de Gentse schepenen van Gedele, hun akkoord.

We krijgen verder een vrij goed beeld van de grootouders van de wezen, van de namen van de ooms en van andere familieleden , van de plaats waar dit gezin in Gent vermoedelijk woonde, en ook van hun activiteiten. Uit deze staat van goed moeten we afleiden dat het gezin De Dobbele-Vanden Plassche er warmpjes inzat en dus kon leven als renteniers. Er is geen vermelding terug te vinden van een andere beroepsactiviteit.

Van waar de familie oorspronkelijk afkomstig was is nog niet met zekerheid te zeggen. Al vrij vroeg zijn er wel vermeldingen in Den Eeklose Immobilienmarkt (1536-1700) van verkopen van huizen en het aangaan van leningen door de familie Van Themsche. Zo verkopen Tobias Van Themsche en zijn zuster Catharina, gehuwd met Petrus De Dobbele, er al in 1617 een 'vervallen hofstedeken rechtover d'aude Pottemart'.

En in 1654 zal ook de broer van Joannes, namelijk Petrus De Dobbele overlijden. Hij had 5 wezen uit een eerste huwelijk met Barbara vanden Eede –ze huwden te Gent in de Sint-Baafsparochie in 1638- en 3 wezen uit een tweede huwelijk met Catharina De Lame. In de boedelinventaris opgemaakt op 6 augustus 1654 treedt een zekere Balduinus De Witte, 'cosijn' op als deelvoogd. De opsomming van de bezittingen van de overleden Petrus is beknopter dan bij zijn broer, vermoedelijk zijn er een deel van verkocht. Sommige worden nog wel vermeld zoals de Eeklose percelen en de hofstede in Oostakker. Uit de boedelinventaris is af te leiden dat er binnen deze familie activiteiten waren die met het verhandelen van papier te maken hadden ('coop ende leverijnghe van pampier'). De deelvoogd wordt nadien zelf staande voogd van de 5 wezen uit het eerste huwelijk van Petrus De Dobbele, terwijl Catharina de Lame als moeder van haar eigen 3 wezen zelf de staande voogd wordt. Opmerkelijk is verder dat er in deze staat van goed gesproken wordt over Fredericus De Dobbele, oom van de wezen, en religieuze in de abdij van Drongen. Hij geniet de inkomsten van een bepaalde rente.

<u>Staat van goed opgemaakt na het overlijden van Maria De Dobbele, geestelijke dochter</u>

Op 30.4.1720 overlijdt te Gent Maria De Dobbele, dochter van Joannes en van Anna Vanden Plassche (reeks 330, register234, f°452V° -453). Zonder hier in detail te gaan is het interessant te vermelden dat er geërfd wordt door de kinderen van haar neven en nichten uit het huwelijk van haar oom Petrus De Dobbele. Blijkbaar was er al geen verdere afstamming via haar eigen broer en zussen.

Als 5 'staken' die erven van haar worden genoemd:

-de 2 zonen van haar neef Petrus: Joannes De Dobbele, die blijkbaar 'ghecolloqueert' is in het Gentse godshuis 'Ste Jan gheseyt ten Dulle', en zijn broer Jacobus Bernardus (+voor 1720) die gehuwd was met Judoca Schepens, van wie een wees Arnoldus De Dobbele.

-Catharina De Coster, dochter van haar nicht Livina (gehuwd met Cornelius De Coster)

-Joanna Francisca De Dobbele, dochter van haar neef Joannes

-Clara De Clerck, dochter van haar nicht Francisca (gehuwd met Petrus De Clerck)

-Jacobus Bernardus De Dobbele, haar neef uit het tweede huwelijk van haar oom Petrus De Dobbele. Deze neef wordt vermeld als procureur in de Raad van Vlaanderen.

Blijkbaar was er dus al een 18^{e} eeuwse afstamming van deze familie De Dobbele. Of er heden nog afstammelingen zijn hebben we niet direct kunnen achterhalen.

We hebben voor deze bijdrage dankbaar gebruik gemaakt van gegevens verstrekt door Luc Dobbelaere (Zelzate) en van een transcriptie door Michel Dobbelaere (Gent). Verdere gegevens over begrippen uit staten van goed zijn terug te vinden bij R. De Moerloose, Staten van Goed (Terminologie), CD- Familiekunde Land van Waas, 2015.

Marc Van Stappen,2020, www.stap-brug.be